

www.turkishstudies.net/turkishstudies

Turkish Studies

eISSN: 1308-2140

Research Article / Araştırma Makalesi

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY
Sponsored by IBU

İlköğretim Öğrencilerinin Okul Sosyal Hizmet Programına Yönelik Görüşlerinin Kazanım Boyutunda Değerlendirilmesi

Evaluation of the Opinions of Primary School Students on The School Social Work Program in the Dimension of Gaining

Sema Sağlık*

Abstract: This research was carried out in order to evaluate the achievements of the School Social Work Program according to the students' opinions. A descriptive survey model was used in the research. For this reason, a 5-point Likert-type scale with 15 items prepared by the researcher was developed in order to evaluate the School Social Work Program in terms of learning outcomes. After receiving expert opinions for the scale, the items were corrected, the reliability coefficient was calculated and the scale was made ready for application. The data of the research were applied to 125 secondary school students affiliated to Yalova Provincial Directorate of National Education in the autumn term of the 2019-2020 Academic Year (October-November-December). Based on the findings, the aim and content of the School Social Work Program are comprehended and the importance of the program is learned, the students who are applied the school social work program are informed about the problems in the society or social events, the activities carried out within the scope of the course improve their social responsibilities in a positive way, and they can make self-criticism. It has been determined that it contributes to the development of self-confidence and social skills in one's behavior, that it gives a very effective result, that it should be included in the curriculum, and that they find the program useful. It has been found that the philosophy of the School Social Work Program can be taught and improved when social responsibility awareness, social awareness and sensitivity, effective communication and leadership skills are supported. Based on the results obtained; It is considered important to give in-service training seminars to teachers to increase the achievement dimension of the School Social Work Program, and to increase the participation of students in activities that will contribute to the environment in which they live, taking into account the research results and taking into account local and regional characteristics.

Structured Abstract: Introduction and Purpose: Man is a social being who has to be aware of and sensitive to his environment. From this point of view, projects have started to be carried out to raise social awareness in educational institutions. Schools are suitable environments in terms of social work practices, as many students can be reached at the same time. Activities such as Peer Teaching, Peer Counseling and Peer Mediation can be given as examples of these studies (Mitchell, 1998). The purpose of all these studies is to train students in schools to meet the needs of society and to put them at the service of society.

* Dr, Yalova İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Özel Büro
Dr, Yalova Provincial Directorate of National Education, Private Office
ORCID 0000-0002-3737-2196
sema.saglik@meb.gov.tr

Cite as/ Atıf: Sağlık, S. (2022). İlköğretim öğrencilerinin okul sosyal hizmet programına yönelik görüşlerinin kazanım boyutunda değerlendirilmesi. *Turkish Studies*, 17(2), 311-329. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.52720>

Received/Geliş: 23 September/Eylül 2021

Accepted/Kabul: 25 April/Nisan 2022

Published/Yayın: 28 April/Nisan 2022

Checked by plagiarism software

© Yazar(lar)/Author(s) | CC BY- NC 4.0

Education systems changing in the light of new paradigms have the mission of supporting the social development of students as well as their academic and emotional development. For this reason, it is important to impose responsibility in order to increase the social awareness level of students in schools.

Considering that students spend most of their time at school during their developmental period, schools are expected to perform their social service function in the context of contributing to social life with social work practices. In this context, it is necessary for students to develop social responsibility skills that will support their social development and contribute positively to their environment. In this study, it is expected that the School Social Work Program will serve as a bridge between theory and life as an effective learning and teaching strategy.

Method: This study was carried out in accordance with the quantitative research model and the scanning model. Survey model is defined as “research approaches aiming to describe a past or existing situation as it is” (Karasar, 2012).

The research was carried out in a secondary school in the autumn semester of the 2019-2020 academic year (October-November-December). The universe of the study consists of the students of a secondary school determined by the Directorate of National Education in Yalova. Sample selection was made over the universe with the purposeful sampling method. Purposeful sampling is one in which situations with rich information are examined in depth (Yıldırım & Şimşek, 2013, p. 315).

While choosing the sample, it was the determining factor that the students took the School Social Work Program. The sample of the research consists of 125 students, 71 girls and 52 boys, studying at secondary school in Yalova in the 2019-2020 academic year. 125 volunteer students participated in the research. In the research, "Personal Information Form" developed by the researcher and "School Social Work Program Outcome Evaluation Scale" were used as data collection tools in order to determine the opinions of the students after the School Social Work Program. In the "Personal Information Form", information such as gender, age and class of the students are included. The "School Social Work Program Outcome Evaluation Scale" was used to determine the students' opinions at the end of the program. The options are listed as "I strongly disagree", "I do not agree", "I am undecided", "I agree", "I completely agree". In order to determine the opinions of 125 students about the School Social Work Program, expressions containing the evaluation dimensions were included in the scale and a pool of 41 questions was created. As a result of the evaluations made in line with the expert opinions, the 15-item scale took its final form. The scale, which consists of 15 items in total, gives students the opportunity to evaluate the applied program.

Conclusion and Recommendations: This study provides important clues about how social responsibility awareness, effective communication and leadership skills can be developed. Many researchers in the literature state that awareness of responsibility emerges through trainings, programs and projects. In this case, it can be said that the results of the research overlap with the results of similar research.

According to the findings obtained in the outcome evaluation dimension, it was observed that the desired outcomes were achieved in line with the purpose and content of the program in general. In this context, we can say that the program implemented has developed many similar gains in students.

All these findings show that; The "School Social Work Program" is an effective approach that can be used in the educational activities of students. At the same time, social work practices should be implemented from preschool to university with the programs and projects to be developed. These practices will help students realize and socialize themselves. All activities will create an opportunity to establish a bond between the school and the community.

As a result, it contributes to the relevant literature on the subject that "Social responsibility awareness, social awareness and sensitivity, effective communication and leadership skills, which are the philosophy of the School Social Work Program, can be taught and developed when they are supported, and that students can gain social responsibility with similar community service practices and projects".

Keywords: Education, school, school social work, social responsibility, School Social Work Program.

Öz: Bu araştırma, Okul Sosyal Hizmet Programının kazanımlarının öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Bu sebeple, Okul Sosyal Hizmet

Programının kazanım boyunda değerlendirilebilmesi için araştırmacı tarafından hazırlanan 15 maddelik 5'li likert tipi derecelendirilen ölçek geliştirilmiştir. Ölçek için, uzman görüşleri alındıktan sonra maddeler düzeltilmiş, güvenilirlik kat sayısı hesaplanmış ve ölçek uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Araştırmanın verileri, 2019-2020 Eğitim Öğretim Yılı güz döneminde (Ekim-Kasım-Aralık) Yalova İl Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı 125 ortaokul öğrencisine uygulanmıştır. Ulaşılan bulgulara dayalı olarak, Okul Sosyal Hizmet Programının amacının ve içeriğinin kavrandığı ve programın önemi hakkında bilgi sahibi olunduğu, okul sosyal hizmet programı uygulanan öğrencilerin toplumdaki sorunlara veya sosyal olaylara karşı bilgilendiği, öğrencilere ders kapsamında yapılan faaliyetlerin, onların sosyal sorumluluklarını olumlu yönde geliştirdiği, özeleştirii yapmalarına katkı sağladığı, davranışlarında özgüven ve sosyal becerileri kazanması boyutunda oldukça etkili sonuç verdiği, müfredatta yer almasının gerektiği yönünde görüş bildirdikleri ve programı faydalı bulduğu tespit edilmiştir. Okul Sosyal Hizmet Programının felsefesi olan sosyal sorumluluk bilinci, toplumsal farkındalık ve duyarlılık, etkili iletişim kurma ve liderlik becerileri desteklendiğinde öğretilbilir ve geliştirilebilir olduğunu bulgusuna ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçlara dayalı olarak da; Okul Sosyal Hizmet Programının kazanım boyutunu artırmaya yönelik öğretmenlere hizmet içi eğitim semineri verilmesi, araştırma sonuçları dikkate alınarak, yerel ve bölgesel özellikler dikkate alınarak öğrencilerin yaşadığı çevreye katkı sağlayacak etkinliklere katılımının artırılması önemli görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, okul, okul sosyal hizmeti, sosyal sorumluluk, Okul Sosyal Hizmet Programı.

Giriş

Hızla gelişen bilimsel ve teknolojik gelişmeler, eğitim sistemlerini derinden etkilediği görülmektedir. Eğitim, bireylerin değerlerini ve yaşam yolları kazanmasında etkili sosyal süreçlerin tümünü içermektedir (Çelikten, Şanal & Yeni, 2005). Yeni paradigmlar ışığında değişen eğitim sistemleri, öğrencilerin akademik ve duygusal gelişimlerinin yanında sosyal gelişimlerini destekleme misyonu taşımaktadır. Bu sebeple okullarda öğrencilerin sosyal farkındalık düzeylerini artırmak için sorumluluk yüklemek önem kazanmaktadır. Sosyal sorumluluk faaliyeti yürüten öğrenciler, edindiği birikimlerle topluma ne tür katkılar yapabileceklerini öğrenmektedir (Sliwka, 2004, s. 10).

İnsan, çevresinin farkında ve çevresine duyarlı olmak zorunda olan sosyal bir varlıktır. Bu noktadan hareketle eğitim kurumlarında sosyal farkındalık kazandırmaya yönelik projeler yapılmaya başlanmıştır. Okullar, sosyal hizmet uygulamaları bakımından çok fazla öğrenciye aynı anda ulaşılabilmesi için uygun ortamlardır. Akran Öğretmenliği, Akran Danışmanlığı ve Akran Arabuluculuğu gibi faaliyetler bu çalışmalara örnek verilebilir (Mitchell, 1998). Tüm bu çalışmaların amacı, okullarda toplumun ihtiyaçlarına yönelik öğrenciler yetiştirmek ve toplumun hizmetine sunmaktır (Musolf, 2001). Ayrıca bulundukları topluma yararlı ve sosyal farkındalığı yüksek bireyler yetiştirecek bir eğitim sistemi oluşturmaktır. Diğer taraftan öğrencilerin gelecek planlarına olumlu katkı sağlamaktır. Sills'e (1957) göre, bu sosyal kazanımların yanında, toplum hizmeti çalışmalarına katılan kişiler iyi vatandaş olmanın yarattığı manevi doyumunu da yaşamaktadır. Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği Madde 9'da belirtilen Toplum Hizmeti Çalışmaları bir fırsat olarak görülmektedir (MEB, 2019).

Topluma hizmet çalışmaları ve esaslarında 9. Madde'de belirtilen "Öğrencilerin; kendilerine, ailelerine ve topluma karşı saygılı, çevreye ve toplumsal sorunlara duyarlı, sorun çözen, resmî ve özel kurumlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içinde çalışma becerileri gelişmiş bireyler olarak yetişmeleri amacıyla gönüllü toplum hizmeti çalışmaları yürütülür" ifadesi ile okulların toplumdan kopmamaları ve öğrencilerin sosyal gelişimleri için topluma sosyal hizmet faaliyetlerinde bulunmaları beklenmektedir. Topluma sosyal hizmet, "başlangıcından beri insan ihtiyaçlarını karşılama, insan potansiyel ve kaynağını geliştirme üzerine" odaklanmaktadır (United Nations, 1994, s. 7). Böylece kişi yaşadığı sosyal olaylara karşı ilgi, çevresine karşı farkındalık geliştirerek sosyal hizmet faaliyetlerinde aktif rol alacaktır.

Okullarda öğrencilere hizmet ederek öğrenme yönteminin sunulmasının sosyal sorumluluk bilincinin gelişimine etkisini araştıran araştırmalar gün geçtikçe artmaktadır. Bu araştırmalarda

“öğrencilerin sorumluluk olarak sosyal konulara daha aktif katıldığını ve sosyal farkındalık oluşturacaklarına ilişkin bilinçlerini geliştirdikleri” belirtilmektedir (O’Bannon, 1999). Melchior (1999) bir araştırmasında öğrencilerin hizmet ederek öğrendiğinde sosyal sorunlara karşı farkındalık kazandığını ifade etmektedir. Yates & Younnis (1997), hizmet ederek öğrenme üzerine yaptıkları araştırmasında evi olmayanlara yiyecek sağlanmasını amaçlayan projeyi yapan bir sınıfı gözlemlemiştir. Yapılan bu çalışmada, “öğrencilerin evsizlerin problemlerine karşı farkındalıklarının arttığı ve toplumsal değişime katkı sağlamada ahlaki sorumluluklarının farkına vardıkları” belirlenmiştir (Yates & Younnis, 1997).

Araştırmalar, topluma hizmet uygulamalarına katılan öğrencilerin sorumluluk sahibi olduklarını göstermektedir (Scales & Blyth, 1997). Programa katılan öğrenciler sosyal olarak kendisini yeterli hissetmiş, programa katılmayan öğrencilerden daha empatik davranışlar sergilemiştir (O’Bannon, 1999; Morgan ve Streb, 1999). Başka bir çalışmada da sosyal hizmet uygulamalarına katılan öğrencilerin, katılmayanlara göre “öz saygı ve öz yeterlik algılarının” arttığı bulgusuna ulaşmıştır (Shaffer, 1993). Sağlık’ın (2021a, s. 78) bir araştırması ortaöğretimdeki öğrencilerin biyopsikososyal ve manevi yönlerine müdahale edebilecek okul sosyal hizmetinin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Sağlık (2021b) yaptığı başka bir çalışmada okul ortamında karşılaşılan problemlerin çözümünde okul sosyal hizmet ihtiyacına dikkat çekmiştir.

Üniversitelerde öğretmen adaylarına bir ders olarak verilen Toplum Hizmeti Uygulamalarının da öğretmen adaylarının sosyal sorumluluk duygularının arttığı gözlenmiştir (Özdemir & Tokcan, 2010). Gürol & Özercan’ın (2010) araştırma sonuçlarında öğretmen adaylarının sosyalleşmelerinde etkili olduğu bulgularına rastlanmaktadır. Başka bir çalışmada Toplum Hizmeti Uygulamalarının Öğretmen adaylarında “iş birliği, dayanışma, etkili iletişim, öz değerlendirme becerilerini destekleme, sosyal sorumluluk bilinci ve özgüven” oluşturma sürecinde önemli katkılar sağlamadığını ifade edilmektedir (Sönmez, 2010). Her öğretim kademesinde Toplum Hizmeti Uygulamalarının “yükseköğretim için özel bir öneme sahip olduğunun” altı çizilmektedir (Lin, Wu, Wu, Pan & Liao, 2014; Nelson, 2013). Görülmektedir ki, bu uygulamaların yararlılığı açısından çok önemlidir (Erikson & Anderson, 1997; Donahue, 1999).

Türkiye’de eğitim kurumlarında, “sosyal sorumluluk eğitime ilişkin uygulamaların çok yakın tarihlerde başladığı” görülmektedir (Güngör, 2017, s. 131). İlköğretimdeki ve ortaöğretimdeki eğitim kurumları, “Milli Eğitim Bakanlığı’nın 2005 yılında yayınlamış olduğu ‘İlköğretim ve Orta Öğretim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği’ çerçevesinde ders programlarının yanında öğrencide güven ve sorumluluk duygusu geliştirmeye, yeni ilgi alanları oluşturmaya ve beceriler kazandırmaya yönelik bilimsel, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif alanlarda öğrenci kulübü ile toplum hizmeti çalışmaları’ gerçekleştirmektedir” (MEB, 2019). Ulaşılan bu sonuçlar öğretim sürecinde öğrenciler için çok değerli kazanımlar olarak değerlendirilmektedir.

Bu bağlamda topluma hizmeti uygulamalarının sosyal sorumluluk bilinci kazandırdığını söyleyebilmek mümkündür. Okul Sosyal Hizmet Programı, öğrencilerin yaşadığı çevrenin sorunlarını bilmesine, bu sorunlara çözümler üretmeye yönelik faaliyetler yapmasına, diğer taraftan sosyal farkındalık kazanmasına katkı sağlamaktadır. Bu yönü ile Okul sosyal Hizmet Programının öğrencinin sosyal sorumluluk bilincinin gelişimine ve öğrencinin sosyal çevresiyle bağ oluşturmaya yarar sağlayacağı düşünülmektedir. Bu program ile öğrencilerin yaşadığı çevredeki sorunların farkına vararak çözüm üretmeleri; böylece sosyal farkındalıklarını ve duyarlılıklarını geliştirmeleri ve sosyal sorumluluk bilinci, işbirliği, dayanışma, etkili iletişim gibi becerilerini kazanmaları beklenmektedir.

Çalışmanın Problemi

Çalışmanın ana problemi şu şekildedir: “Okul Sosyal Hizmet Programının öğrencilerin sosyal sorumluluk bilinçleri üzerindeki etkisi nedir?”

Çalışma sürecinde aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır:

1. Öğrencilerin Okul Sosyal Hizmet Programına ilişkin düşünceleri nelerdir?
2. Okul Sosyal Hizmet Programının öğrencilere sosyal sorumluluk, farkındalık ve bilinç kazandırma nasıl bir katkı sağlamıştır?
3. Öğrenciler Okul Sosyal Hizmet Programında kazandırılması gereken sosyal sorumluluk bilincinin devamlılığı konusunda toplum hizmeti uygulamalarına yönelik ne gibi öneriler geliştirmişlerdir?

Öğrencilerin gelişim süreleri boyunca zamanlarının çoğunu okulda geçirdikleri dikkate alındığında, okulların sosyal yaşama katkı bağlamında topluma hizmet işlevini sosyal hizmet uygulamaları ile gerçekleştirmeleri beklenmektedir. Bu bağlamda öğrencilerin sosyal gelişimlerini destekleyecek ve çevresine olumlu katkı sağlayacak sosyal sorumluluk becerilerini geliştirmeleri gereklilik arz etmektedir. Bu çalışma Okul Sosyal Hizmet Programının etkili bir öğrenme ve öğretme stratejisi olarak, kuram ve yaşam arası bir köprü işlevi görmesi beklenmektedir.

Çalışmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın amacı 5., 6., ve 7. Sınıftaki okuyan öğrenciler tarafından Okul Sosyal Hizmet Programı uygulamasının etkili olup olmadığının kazanım boyutunda değerlendirilmesine yönelik görüşlerini belirlemektir.

Bu çalışma okul sosyal hizmet uygulamalarının, öğrencilerin sosyal sorumluluk bilinci kazandırılmasında etkili olabilecek bir programın eğitim yöneticilerine, sosyal hizmet uzmanlarına ve öğretmenlere öneri niteliği taşıması açısından önemli görülmektedir. Ayrıca bu programın öğrenciye sosyal sorumluluk bilinci kazandırması yanında iş birliği, dayanışma, etkili iletişim, öz yeterlik gibi temel rollerin öğrenciye kazandırması açısından da önem arz etmektedir.

Yöntem

Bu çalışma nicel araştırma modeli, tarama modeline uygun olarak yapılmıştır. Tarama modeli, “geçmişte veya var olan bir durumu olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımları” olarak tanımlanmaktadır (Karasar, 2012). Araştırmalarda verilere müdahale etmeden var olduğu şekli ile tespit edilmesi önemlidir.

Çalışma Grubu

Araştırma, 2019-2020 eğitim öğretim yılında güz döneminde (Ekim-Kasım-Aralık) bir ortaokulda gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın evrenini Yalova ilinde öğrenim gören Milli Eğitim Müdürlüğüne belirlenen bir ortaokulun öğrencilerinden oluşmaktadır. Evrenin üzerinden amaçlı örneklem yöntemi ile örneklem seçimi yapılmıştır. Amaçlı örneklem, zengin bilgiye sahip olan durumların derinlemesine incelendiği örneklemidir (Yıldırım & Şimşek, 2013, s. 315). Örneklem seçilirken öğrencilerin Okul Sosyal Hizmet Programını alması belirleyici etken olmuştur. Araştırmanın örneklemi Yalova ilinde bir ortaokulda öğrenim gören kız 71, erkek 52 olmak üzere 125 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmaya gönüllü öğrencilerden 125 kişi katılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada öğrencilerin Okul Sosyal Hizmet Programı sonrası görüşlerini belirlemek amacıyla araştırmacının geliştirdiği “Kişisel Bilgi Formu” ile “Okul Sosyal Hizmet Programı Kazanım Değerlendirme Ölçeği” verileri toplama aracı olarak kullanılmıştır. “Kişisel Bilgi Formu”nda öğrencilerin cinsiyet, yaş, sınıf gibi bilgilerine yer verilmiştir. Öğrencilere program sonunda görüşlerini belirlemek için “Okul Sosyal Hizmet Programı Kazanım Değerlendirme Ölçeği” kullanılmıştır. Seçenekler “Hiç Katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Kararsızım”, “Katılıyorum”, “Tamamen Katılıyorum” şeklinde sıralanmaktadır. Ölçekte 125 öğrencinin Okul Sosyal Hizmet

Programına ilişkin görüşlerini belirlemek amacı ile değerlendirme boyutlarını içeren ifadeler yer verilmiş ve 41 soruluk havuz oluşturulmuştur. Uzman görüşleri doğrultusunda yapılan değerlendirmeler sonucunda 15 maddelik ölçek son şeklini almıştır. Toplamda 15 maddeden oluşan ölçek, öğrencilere uygulanan programı değerlendirmelerine fırsat vermektedir.

Tablo 1: Okul Sosyal Hizmet Programı Kazanım Değerlendirme Ölçeği Güvenirlilik Değeri

Cronbach's Alpha	Soru Sayısı
0,93	15

Katılımcıların ölçeğe verdiği cevapların güvenilirliği % 93,3 olarak bulunmuştur. Ölçeğin güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğu söylenebilir.

Okul Sosyal Hizmet Programı

Okul Sosyal Hizmet Programı, sosyal sorumluluğun gelişiminde toplumun her kesimini derinlemesine ele alan öğrencilere yönelik bir eğitim programdır. Uygulanan program süresince yapılan etkinliklerle deneyim kazandırma amaçlanmıştır. Program, öğrencilere sosyal sorumluluk bilinci geliştirme, sosyal farkındalık kazanma, liderlik becerisi geliştirme ve bu becerilerin uygulanabileceği düşüncesinden yola çıkılarak hazırlanmıştır.

Okul Sosyal Hizmet Programı aşağıdaki aşamalarda hazırlanmıştır:

- Literatürde sosyal hizmet projeleri konusunda çalışmaların araştırılması,
- Hedef ve kazanımların belirlenmesi,
- Hedef ve kazanımların uygulanabilmesine ilişkin uzman görüşlerinin alınması,
- Programının içeriğinin belirlenmesi,
- Hedeflere, kazanımlara ve içeriğe uygun yöntemin ve tekniğin belirlenmesi,
- Hedeflere ve kazanımlara yönelik formun belirlenmesi,
- Hedefler, kazanımlar, içerik, yöntem ve tekniklerin uzman görüşleri alındıktan sonra revize edilmesi,
- Okul Sosyal Hizmet Programının uygulanması,
- Programın uygulandığı öğrencilerden geri dönütlerin alınması.

Okul sosyal hizmeti, toplum hizmeti ve sosyal sorumluluk projeleri ile ilgili literatür taranarak öğrencilerde sosyal sorumluluk bilincini geliştirecek hedefler, kazanımlar ve konular belirlenerek program hazırlanmıştır. Program sürüsünce öğrencilere etkinliklerde görevler verilmiş, toplum hizmeti üzerine uygulamaya yapmaya yönlendirilmiştir. Programda toplumdaki sorunlara çözüm sunacak uygulamalara yer verilmiştir. Kısaca, öğrencilerin sosyal sorumluluklarını geliştirici etkinlik yaptırarak “sosyal değişime öncülük etmeleri” bu programın asıl amacı olarak belirlenmiştir. Uygulanan program neticesinde öğrenciler, toplum içinde yaşanan problemlere farkındalık ve duyarlılık kazanarak, bu problemlerin çözümünde liderlik edebileceklerdir.

Okul Sosyal Hizmet Programı genelde öğrencilerin “sosyalleşmelerine”, özelde ise “sosyal sorumluluk bilinci kazanmalarına” ve “liderlik becerisi geliştirmelerine” katkıda bulunacaktır.

Okul Sosyal Hizmet Programının hedefleri ve kazanımları şu şekildedir:

- “Öğrenciler, sosyal sorumluluk kavramını bilir.”
- “Öğrenciler, öz güveni gelişir.”

- “Öğrenciler, toplum içinde değişim yapılması gerektiğini fark eder.”
- “Öğrenciler, toplum içinde yapılan değişimin olumlu sonuçlarını fark eder.”
- “Öğrenciler, toplum içindeki değişimin gerekliliğini fark eder.”

Okul Sosyal Hizmet Programı’nın İçeriği

Okul Sosyal Hizmet Programı’nın üç temel ilkesi vardır. Bunlar: “Öğrencilere olumlu sosyal davranışlar geliştirmesi için ortamlar oluşturmak, sosyal davranışların geliştirilmesinde akranlarını rol model olarak kullanmasını sağlamak ve sosyal davranışları olumlu pekiştiricilerle güçlendirmek” olarak sıralanabilir. Bu hedefler doğrultusunda amaç, öğrencilerde sosyal sorumluluk bilincini öğretmek ve geliştirmektir.

Program farklı yerlerde yürütülen çeşitli sosyal hizmetleri kapsamaktadır. Bu hizmetlerin bazıları öğrencilerin okul dışında etkinliklere katılmalarını öngörmektedir. Herhangi bir derste öğretmene asistanlık yapmak, okulun kayıp eşya bürosunda çalışanlara yardım etmek, ya da hafta sonları hayır dernekleri, hastaneler ya da yetiştirme yurtlarında görev yapmak, programda içerilen hizmetlere örnek olarak gösterilebilir. Her hizmet zorluk derecesine göre değişen, saatlik puanlar içermektedir. Örneğin sınıfta öğretmene yardımcı olmak 1 puan/saat değerindeyken, hafta sonu bir hastanede gönüllü olarak çalışmak 4 puan/saat değerindedir.

Program kapsamında; köyde bir yaşlının evinin bakımı ve ihtiyaçlarının giderilmesi, okul bahçesinin ağaçlandırılması, olan ağaçların bakımı, çöplerin ayrıştırılarak geri dönüşüme gönderilmesi, hane halkından atık pil toplanması, okuma yazma bilmeyen yaşlılara rehberlik edilmesi, okuma güçlüğü çeken birinci sınıf öğrencilerine öğretmenleri rehberliğinde okuma yaptırılması, belirli gün ve haftalarda velilere etkinlikler düzenlenmesi ve hazırlanan afiş ve posterlerin köyde belirli yerlere asılması, bağımlılık konularında farkındalık oluşturucu çalışmalar yapma, velilere kitap okuma günleri belirleme, yaşlılara haftada bir saat gazete veya eğitici hikâyeler okuma, çöp toplama, yaşlı-engelli bakımı veya ziyareti, alt sınıftaki öğrencilerin ders, ödev ve proje çalışmalarına yardımcı olma, kitap kampanyası düzenleyerek kütüphane kurma gibi hizmetlere de yer verilmiştir.

Okul Sosyal Hizmet Programı genelde öğrencilerin toplumla bütünleşmesini sağlayacağı; özelde ise öğrencilerin sosyal sorumluluk bilinci kazanmasına, iyi bir insan olma yolunda vatandaşlık görevlerini yerine getirmelerinin gelişmesine katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Okul Sosyal Hizmet Programı’nın Uygulanması

Programın başlamasından bir hafta önce, gruptaki bütün öğrencilere uygulanacak programın içeriğini belirten ayrıntılı bir mektup dağıtılmıştır. Deney grubundaki öğrencilerin yaptığı sosyal hizmetler, hizmetin yürütüldüğü bölümlerdeki sorumlu kişilerce belgelenmiştir. Okulun rehberlik servisi tarafından belgeler toplanmıştır. Her hafta, öğrencinin aldığı puanlar toplanarak düzenlenmiştir ve onur listelerinden birinde yer alarak okulda sergilenmiştir. Bu şekilde, programa katılan öğrenciler diğerleri için rol model olmuştur.

Öğrencilerin Okul Sosyal Hizmet Programı sonrası görüşlerini belirleme amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” ile “Okul Sosyal Hizmet Programı Kazanım Değerlendirme Ölçeği” verileri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilen Okul Sosyal Hizmet Programı, sosyal sorumluluğun gelişiminde toplumun her kesimini derinlemesine ele alan öğrencilere yönelik bir eğitim programdır. Uygulanan program süresince yapılan etkinliklerle deneyim kazandırma amaçlanmıştır. Program, öğrencilere sosyal sorumluluk bilinci geliştirme, sosyal farkındalık kazanma, liderlik becerisi geliştirme ve bu becerilerin uygulanabileceği düşüncesinden yola çıkılarak hazırlanmıştır. Okul Sosyal Hizmet Programı genelde

öğrencilerin “sosyalleşmelerine”, özelde ise “sosyal sorumluluk bilinci kazanmalarına” ve “liderlik becerisi geliştirmelerine” katkıda bulunacaktır.

Verilerin analizi

Ölçeğin uygulamasıyla elde edilen veriler, araştırma amacı doğrultusunda verileri kodlama formuna işlenmiştir. İşlenen verilerin istatistiksel çözümlemeleri için “Sosyal Bilimler İstatistik Programı”ndan yararlanılmıştır. Araştırmada kullanılan “Kişisel Bilgi Formu” ve “Okul Sosyal Hizmet Programı Kazanım Değerlendirme Ölçeği”nden elde edilen bulgular “SPSS 24 istatistik programı” ile analiz edilmiştir. “Okul Sosyal Hizmet Programı Kazanım Değerlendirme Ölçeği”nde “5’li Likert tipi ölçek” kullanılmıştır. Buna göre, ölçekte her niteliğe katılma ve değerlendirme derecelerine ilişkin seçenekler bulunmaktadır.

Elde edilen bulgularla kazanımlara ilişkin yanıtlar mevcut durum doğrultusunda yorumlanmıştır. Katılma düzeylerine bakıldığında “Hiç Katılmıyorum” ve “Tamamen Katılıyorum” düzeyleri arasında “1” ve “5” değerleri ile derecelendirme yapılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıflandırılması frekans (f) ve yüzde (%) hesabı ile yapılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde çalışmaya ait betimsel istatistikler ve dağılımlarda toplanan verilerle elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

1. Örneklem Grubuna Ait Frekans Bilgileri

Aşağıdaki tabloda örneklem grubuna ait frekans bilgileri yer almaktadır.

Tablo 2: Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Cinsiyet	Frekans(f)	Yüzde (%)
Erkek	53	42,4
Kız	72	57,6
Toplam	125	100
Yaş	Frekans(f)	Yüzde (%)
12 yaş	27	21,6
13 yaş	45	36,0
14 yaş	43	34,4
Toplam	125	100
Sınıf Seviyesi	Frekans(f)	Yüzde (%)
5.sınıf	26	20,8
6.sınıf	49	39,2
7.sınıf	40	32,0
Toplam	125	100

Tablo 2’deki bulgulara göre;

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 42.4 (f=53)’ünün erkek, %57.6 (f=72)’sının kız olduğu; %21.6 (f=27)’sının 12 yaşında, %36.0 (f=45)’sının 13 yaşında ve %34.4 (f=43)’ünün 14 yaşında olduğu; %20.8 (f=26)’inin 5. sınıf seviyesinde, %39.2 (f=49)’sinin 6. sınıf seviyesinde ve %32.0 (f=40)’ının 7. sınıf seviyesinde olduğu görülmüştür.

2. Araştırma Kapsamına Alınan Katılımcıların Tanımlayıcı İstatistiklerine Ait Bulgular ve Yorum

Tablo 3: “Okul Sosyal Hizmet Programı Sayesinde Topluma Karşı Duyarlılığım arttı.”

Cevap Türleri	f	%
Hiç Katılmıyorum	18	14,4
Katılmıyorum	14	11,2
Kararsızım	19	15,2
Katılıyorum	48	38,4
Tamamen Katılıyorum	26	20,8
Toplam	125	100,0

Tablo 3’e göre katılımcı öğrencilerin “Okul sosyal hizmet programı sayesinde topluma hizmet konusunda duyarlılığım arttı.” maddesine ilişkin istatistikler verilmiştir. Öğrencilerin duyarlılığına ait görüşlerini ortaya koymaya çalışan bu analizde katılımcılar “%14,4’ü hiç katılmıyorum, %11,2’si katılmıyorum, %15,2’si kararsızım, %38,4’ü katılıyorum; %20,8’i tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. Katılımcıların %59,2 oranında olumlu görüş ifade etmiştir. Bu bulguya göre; okul sosyal hizmet programı uygulanan öğrencilerin topluma karşı duyarlılıklarının olumlu yönde geliştiği söylenebilir.

Tablo 4: “Okul Sosyal Hizmet Programı Sayesinde Sosyal Sorumluluk Kazandım.”

Cevap Türleri	f	%
Hiç Katılmıyorum	19	15,2
Katılmıyorum	18	14,4
Kararsızım	13	10,4
Katılıyorum	59	47,2
Tamamen Katılıyorum	16	12,8
Toplam	125	100,0

Tablo 4’e göre katılımcı öğrencilerin “Okul sosyal hizmet programı sayesinde sosyal sorumluluk kazandım.” maddesine ilişkin istatistikler verilmiştir. Öğrencilerin sosyal sorumluluk kazanmalarına ilişkin görüşlerini ortaya koymaya çalışan bu analizde katılımcılar “%15,2’si hiç katılmıyorum, %14,4’ü katılmıyorum, %10,4’ü kararsızım, %47,2’si katılıyorum, %12,8’i tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. Katılımcıların %60 oranında olumlu görüş ifade ettiği belirlenmiştir. Bu bulguya göre; okul sosyal hizmet programı uygulanan öğrencilere ders kapsamında yapılan faaliyetlerin sosyal sorumluluklarının olumlu yönde geliştiği söylenebilir.

Tablo 5: “Okul Sosyal Hizmet Programı Sayesinde Çevremdeki Sivil Toplum Kuruluşları Hakkında Bilgi Sahibi Oldum.”

Cevap Türleri	f	%
Hiç Katılmıyorum	11	8,8
Katılmıyorum	18	14,4
Kararsızım	20	16,0
Katılıyorum	46	36,8
Tamamen Katılıyorum	30	24,4
Toplam	125	100,0

Tablo 5’e göre katılımcı öğrencilerin “Okul sosyal hizmet programı sayesinde çevremdeki sivil toplum kuruluşları hakkında bilgi sahibi oldum” maddesine ilişkin istatistikler verilmiştir. Öğrencilerin sivil toplum kuruluşlarından haberdar olmalarına ilişkin görüşlerini ortaya koymaya çalışan bu analizde katılımcılar “%8,8’i hiç katılmıyorum, %14,4’ü katılmıyorum, %16,0’ı kararsızım, %36,8’i katılıyorum, %24,4’ü tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. Katılımcıların %61,2 oranında olumlu görüş ifade ettiği belirlenmiştir. Bu bulguya göre; okul sosyal hizmet programı uygulanan öğrencilere ders kapsamında yapılan faaliyetlerin öğrencilerin farkındalık kazandığı ve sivil toplum kuruluşları hakkında bilgi sahibi olduğu söylenebilir.

Tablo 6: “Okul Sosyal Hizmet Programı Sayesinde Çevremde ve Ülke Genelinde Tartışılan Toplumsal Sorunlara Karşı İlgim Arttı.”

Cevap Türleri	f	%
Hiç Katılmıyorum	12	9,6
Katılmıyorum	24	19,0
Kararsızım	29	23,2
Katılıyorum	38	30,4
Tamamen Katılıyorum	22	17,6
Toplam	125	100,0

Tablo 6’ya göre katılımcı öğrencilerin “Okul sosyal hizmet programı sayesinde çevremde ve ülke genelinde tartışılan toplumsal sorunlara karşı ilgim arttı.” maddesine ilişkin istatistikler verilmiştir. Öğrencilerin çevresindeki ve ülkesindeki toplumsal sorunlara karşı algısının artmasına ilişkin görüşlerini ortaya koymaya çalışan bu analizde katılımcılar “%15,2’si hiç katılmıyorum, %14,4’ü katılmıyorum, %10,4’ü kararsızım, %47,2’ si katılıyorum, %12,8’i tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. Katılımcıların %60,0 oranında olumlu görüş ifade ettiği belirlenmiştir. Bu bulguya göre; okul sosyal hizmet programı uygulanan öğrencilere ders kapsamında yapılan faaliyetlerin sosyal sorumluluklarının olumlu yönde geliştiği söylenebilir.

Tablo 7: “Okul Sosyal Hizmet Programı Sayesinde hayatın kısır döngüsünden kurtulmamı sağladı.”

Cevap Türleri	f	%
Hiç Katılmıyorum	14	11,2
Katılmıyorum	24	19,2
Kararsızım	16	12,8
Katılıyorum	46	36,8
Tamamen Katılıyorum	25	20,0
Toplam	125	100,0

Tablo 7’ya göre katılımcı öğrencilerin “Okul sosyal hizmet programı sayesinde hayatın kısır döngüsünden kurtulmamı sağladı.” maddesine ilişkin istatistikler verilmiştir. Öğrencilerin hayatın kısır döngüsünden kurtulmasına ilişkin görüşlerini ortaya koymaya çalışan bu analizde katılımcılar “%11,2’si hiç katılmıyorum, %19,2’si katılmıyorum, %12,8’i kararsızım, %36,8’i katılıyorum, %20,0’ı tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. Katılımcıların %56,8 oranında olumlu görüş ifade ettiği belirlenmiştir. Bu bulguya göre; okul sosyal hizmet programı uygulanan öğrencilere ders kapsamında yapılan faaliyetleri benimsedikleri ve olumlu sonuç çıkardıkları söylenebilir.

Tablo 8: “Okul Sosyal Hizmet Programı Sayesinde Hayatın Gerçekleri ile Yüzleşmeme Yardımcı Oldu.”

Cevap Türleri	f	%
Hiç Katılmıyorum	12	9,6
Katılmıyorum	21	16,8
Kararsızım	12	9,6
Katılıyorum	39	31,2
Tamamen Katılıyorum	41	32,8
Toplam	125	100,0

Tablo 8’e göre katılımcı öğrencilerin “Okul sosyal hizmet programı sayesinde hayatın kısır döngüsünden kurtulmamı sağladı.” maddesine ilişkin istatistikler verilmiştir. Öğrencilerin hayatın gerçekleri ile yüzleşmesinde yardımcı olmasına ilişkin görüşlerini ortaya koymaya çalışan bu analizde katılımcılar “%9,6’sı hiç katılmıyorum, %16,8’i katılmıyorum, %9,6’sı kararsızım, %31,2’si katılıyorum, %32,8’i tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. Katılımcıların %64,0 oranında olumlu görüş ifade ettiği belirlenmiştir. Bu bulguya göre; okul sosyal hizmet programı uygulanan öğrencilerin huzurevi, yaşlı bakım evleri, sevgi evleri ve rehabilitasyon merkezi ziyaretlerinin öğrencilerde farkındalık kazandırdığı söylenebilir.

Tablo 9: “Okul Sosyal Hizmet Programı Sayesinde İçinde Olduğum Faaliyetleri İleriye Dönük Süreçte Nasıl Uygulayacağımı Öğrendim.”

Cevap Türleri	f	%
Hiç Katılmıyorum	13	10,4
Katılmıyorum	27	21,6
Kararsızım	13	10,4
Katılıyorum	49	39,2
Tamamen Katılıyorum	23	18,4
Toplam	125	100,0

Tablo 9’a göre katılımcı öğrencilerin “Okul sosyal hizmet programı sayesinde içinde olduğum faaliyetleri ileriye dönük süreçte nasıl uygulayacağımı öğrendim.” maddesine ilişkin istatistikler verilmiştir. Öğrencilerin ileriye dönük süreçlerde faaliyetleri nasıl uygulayacağına ilişkin görüşlerini ortaya koymaya çalışan bu analizde katılımcılar “%10,4’ü hiç katılmıyorum, %21,6’sı katılmıyorum, %10,4’ü kararsızım, %39,2’si katılıyorum, %18,4’ü ise tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. Katılımcıların %57,6 oranında olumlu görüş ifade ettiği belirlenmiştir. Katılımcıların %21,6 olan oranında ise faaliyetlerin ileri dönük uygulamaları tam öğrenemediği şeklinde yorumlanabilir. Bu bulguya göre; okul sosyal hizmet programı uygulanan öğrencilerin yaşamlarında ileriye dönük uygulamasını tam olarak öğrenemedikleri söylenebilir.

Tablo 10: “Okul Sosyal Hizmet Programı Sayesinde Katıldığım Sosyal Etkinlikler Sosyal Olaylara Karşı Daha Bilinçli Olmamı Sağladı.”

Cevap Türleri	f	%
Hiç Katılmıyorum	12	9,6
Katılmıyorum	18	14,4
Kararsızım	14	11,2
Katılıyorum	53	42,4
Tamamen Katılıyorum	28	22,4
Toplam	125	100,0

Tablo 10’a göre katılımcı öğrencilerin “Okul sosyal hizmet programı sayesinde katıldığım sosyal etkinlikler sosyal olaylara karşı daha bilinçli olmamı sağladı” maddesine ilişkin istatistikler verilmiştir. Öğrencilerin sosyal olaylara karşı daha bilinçli olmalarına ilişkin görüşlerini ortaya koymaya çalışan bu analizde katılımcılar “%9,6’sı hiç katılmıyorum, %14,4’ü katılmıyorum, %11,2’si kararsızım, %42,4’ü katılıyorum, %22,4’ü tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. Katılımcıların %64,8 oranında olumlu görüş ifade ettiği belirlenmiştir. Bu bulguya göre; okul sosyal hizmet programı uygulanan öğrencilerin toplumda yaşanan sosyal vakalar karşısında tecrübeli davrandıkları söylenebilir.

Tablo 11: “Okul Sosyal Hizmet Programı Sayesinde Katıldığım Etkinlikler Daha Verimli ve Üretici Bir Birey Olmamı Sağladı.”

Cevap Türleri	f	%
Hiç Katılmıyorum	8	6,4
Katılmıyorum	27	21,6
Kararsızım	16	12,8
Katılıyorum	48	38,4
Tamamen Katılıyorum	26	20,8
Toplam	125	100,0

Tablo 11’e göre katılımcı öğrencilerin “Okul sosyal hizmet programı sayesinde katıldığım etkinlikler daha verimli ve üretici bir birey olmamı sağladı.” maddesine ilişkin istatistikler verilmiştir. Öğrencilerin verimli ve üretici birey olmalarına ilişkin görüşlerini ortaya koymaya çalışan bu analizde katılımcılar “%6,4’ü ise hiç katılmıyorum, %21,6’sı katılmıyorum, %12,8’i kararsızım, %38,4’ü katılıyorum, %20,8’i tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. Katılımcıların %60,2 oranında olumlu görüş ifade ettiği belirlenmiştir. Bu bulguya göre; okul sosyal hizmet programı kapsamında gerçekleştirilmiş olan seminer ile etkinliklerin öğrencilere katkı sağladıkları söylenebilir.

Tablo 12: “Okul Sosyal Hizmet Programı Sayesinde Katıldığım Faaliyetler Yaşamımda Özeleştirici Yapmamı Sağladı.”

Cevap Türleri	f	%
Hiç Katılmıyorum	11	8,8
Katılmıyorum	26	20,8
Kararsızım	10	8,0
Katılıyorum	47	37,6
Tamamen Katılıyorum	31	24,8
Toplam	125	100,0

Tablo 12’ye göre katılımcı öğrencilerin “Okul sosyal hizmet programı sayesinde katıldığım faaliyetler yaşamımda özeleştirici yapmamı sağladı” maddesine ilişkin istatistikler verilmiştir. Öğrencilerin özeleştirici yapmalarına ilişkin görüşlerini ortaya koymaya çalışan bu analizde katılımcılar “%8,8’i Hiç katılmıyorum, %20,8’i katılmıyorum, %8,0’ı kararsızım, %37,6’sı katılıyorum, %24,8’i tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. Katılımcıların %62,4 oranında olumlu görüş ifade ettiği belirlenmiştir. Bu bulguya göre; okul sosyal hizmet programı uygulanan öğrencilerin faaliyetlere katılmaları öğrencilerin özeleştirici yapmalarına katkı sağladığı söylenebilir.

Tablo 13: “Okul Sosyal Hizmet Programı Sayesinde Programın Sosyal Yaşantıdaki Önemi Hakkında Bilgi Sahibi Oldum.”

Cevap Türleri	f	%
Hiç Katılmıyorum	13	10,4
Katılmıyorum	27	21,6
Kararsızım	13	10,4
Katılıyorum	49	39,2
Tamamen Katılıyorum	23	18,4
Toplam	125	100,0

Tablo 13’e göre katılımcı öğrencilerin “Okul sosyal hizmet programı sayesinde programın sosyal yaşantıdaki önemi hakkında bilgi sahibi oldum” maddesine ilişkin istatistikler verilmiştir. Öğrencilerin sosyal yaşantının önemine ilişkin görüşlerini ortaya koymaya çalışan bu analizde katılımcılar “%10,4’ü hiç katılmıyorum, %21,6’sı katılmıyorum, %10,4’ü kararsızım, %39,2’si katılıyorum, %18,4’ü tamamen katılıyorum” cevabını vermiştir. Katılımcıların %57,6 oranında olumlu görüş ifade ettiği belirlenmiştir. Bu bulguya göre; okul sosyal hizmet programı uygulanan öğrenciler programın amacını kavradığını ve programın önemini farkında olduğu söylenebilir.

Tablo 14: “Okul Sosyal Hizmet Programı Sayesinde Sosyal Becerilerimi Geliştirmeme Yardımcı Oldu.”

Cevap Türleri	f	%
Hiç Katılmıyorum	16	12,8
Katılmıyorum	14	11,2
Kararsızım	21	16,8
Katılıyorum	49	39,2
Tamamen Katılıyorum	25	20,0
Toplam	125	100,0

Tablo 14’e göre katılımcı öğrencilerin “Okul sosyal hizmet programı sayesinde sosyal becerilerimi geliştirmeme yardımcı oldu” maddesine ilişkin istatistikler verilmiştir. Öğrencilerin sosyal becerilerini geliştirmelerine ilişkin görüşlerini ortaya koymaya çalışan bu analizde katılımcılar “%12,8’i ise hiç katılmıyorum, %11,2’si katılmıyorum, %16,8’i kararsızım, %39,2’si katılıyorum, %20,0’ı kesinlikle katılıyorum” cevabını vermiştir. Katılımcıların %59,2 oranında olumlu görüş ifade ettiği belirlenmiştir. Bu bulguya göre; okul sosyal hizmet programı uygulanan öğrencilerin davranışlarında özgüven ve sosyal becerilerini artırma yönünde etkisinin olduğu söylenebilir.

Tablo 15: “Okul Sosyal Hizmet Programı Sayesinde Etkili İletişim Kurma ve Kendini İfade Edebilme Becerilerini Geliştirdikleri Söylenebilir.”

Cevap Türleri	f	%
Hiç Katılmıyorum	8	6,4
Katılmıyorum	17	13,6
Kararsızım	17	13,6
Katılıyorum	56	44,8
Tamamen Katılıyorum	27	21,6

Toplam	125	100,0
---------------	------------	--------------

Tablo 15'e göre katılımcı öğrencilerin "Okul sosyal hizmet programı sayesinde etkili iletişim kurma ve kendini ifade edebilme becerilerini geliştirdikleri söylenebilir" maddesine ilişkin istatistikler verilmiştir. Öğrencilerin etkili iletişim kurmalarına ve kendilerini ifade etmelerinde geliştiklerine ilişkin görüşlerini ortaya koymaya çalışan bu analizde katılımcılar "%6,4'ü ise hiç katılmıyorum, %13,6'sı katılmıyorum, %13,6'sı kararsızım, %44,8'i katılıyorum, 21,6'sı tamamen katılıyorum" cevabını vermiştir. Katılımcıların %66,4 oranında olumlu görüş ifade ettiği belirlenmiştir. Bu bulguya göre; okul sosyal hizmet programı uygulanan öğrencilerin katıldığı faaliyetlerde iletişim gücünün artışı ve kendini ifade etme becerisinin güçlendiği söylenebilir.

Tablo 16: "Okul Sosyal Hizmet Programı Süresince Bulunduğum Faaliyetler ile Özgüvenim Arttı."

Cevap Türleri	f	%
Hiç Katılmıyorum	12	9,6
Katılmıyorum	18	14,4
Kararsızım	14	11,2
Katılıyorum	53	42,4
Tamamen Katılıyorum	28	22,4
Toplam	125	100,0

Tablo 16'ya göre katılımcı öğrencilerin "Okul sosyal hizmet programı süresince bulunduğum faaliyetler ile özgüvenim arttı." maddesine ilişkin istatistikler verilmiştir. Öğrencilerin program süresince katıldığı faaliyetlerde özgüveninin artışına ilişkin görüşlerini ortaya koymaya çalışan bu analizde katılımcılar "%9,6'sı ise hiç katılmıyorum, %14,4'ü katılmıyorum, %11,2'si kararsızım, %53,0'ü katılıyorum, %22,4'ü tamamen katılıyorum" cevabını vermiştir. Katılımcıların %75,4 oranında olumlu görüş ifade ettiği belirlenmiştir. Bu bulguya göre; okul sosyal hizmet programı uygulanan öğrencilerin faaliyetlerde yer almasının kendilerinde özgüven yüksekliğine sebep olduğu söylenebilir.

Tablo 17: "Okul Sosyal Hizmet Programının Ders Olarak Müfredata Konulmasının Gerekliğini, Bilinçli Toplum Açısından Önemli Olduğunu Düşünüyorum."

Cevap Türleri	f	%
Hiç Katılmıyorum	10	8,0
Katılmıyorum	7	5,6
Kararsızım	10	8,0
Katılıyorum	51	40,8
Tamamen Katılıyorum	47	37,6
Toplam	125	100,0

Tablo 17'ye göre katılımcı öğrencilerin "Okul sosyal hizmet programının ders olarak müfredata konulmasının gerektiğini, bilinçli toplum açısından önemli olduğunu düşünüyorum." maddesine ilişkin istatistikler verilmiştir. Öğrencilerin programın müfredatta yer almasının gerekliliğini ve bilinçli toplum oluşturma açısından önemli katkısının olacağına ilişkin görüşlerini ortaya koymaya çalışan bu analizde katılımcılar "%8,0'ı hiç katılmıyorum, %5,6'sı katılmıyorum, %8,0'ı kararsızım, %40,8'i katılıyorum, %37,6'sı tamamen katılıyorum" cevabını vermiştir.

Katılımcıların %81,4 oranında olumlu görüş ifade ettiği belirlenmiştir. Bu bulguya göre; okul sosyal hizmet programının müfredatta yer almasının gerektiği yönünde görüş bildirdikleri söylenebilir.

Tartışma ve Sonuç

Gelişen teknoloji ile birlikte öğrencilerin bilinçli bir konuma gelmesi eğitim kurumlarının sosyal sorumluluk alanında projeler yapmalarının itici gücü olmuştur. Eğitim kurumları bilginin değerini topluma aktaran bir katalizördür. Bu özelliği ile okullar eğitim, öğretim, araştırma ve sosyal sorumluluk bilincini geliştirecek inovasyonel projelerle bulundukları çevreye katkı sağlayan modeller olmuşlardır. Bu hedef doğrultusunda hazırlanan “Okul Sosyal Hizmet Programı”nın öğrenciler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Yapılan analizler “Okul Sosyal Hizmet Programı”nın öğrencilerin sosyal sorumluluk bilincinin gelişmesinde olumlu katkısı olduğunu göstermektedir. Bu sonucun sosyal hizmet uygulamaları ile öğrencilerin sosyal sorumluluk, toplumsal farkındalık ve etkili iletişim kurma ve liderlik becerilerinin öğretilerle olmasına yönelik tartışmalara destek olur niteliktedir. Her kişinin “liderlik potansiyeline sahip olduğu ve bu potansiyelin uygun eğitimlerle geliştirilebileceği” vurgusu yapılmaktadır (Owen, Hodgson & Gazzard, 2010, s. 8). Lambert’da (2003, s. 425) “herkesin lider olmak için sorumluluk ve yeteneğe sahip olduğunu” belirtmektedir. Liderlik becerilerinin öğrenildiğini belirten Riera (2009, s. 79) “öğrenim sürecinde yeni fikirleri uygulayarak, gözlemler yaparak ve deneyimler üzerine düşünülerek öğrenilebileceğini” belirttiği görülmektedir.

Araştırmalar, “hizmet ederek öğrenme aktivitelerine etkin katılan öğrencilerin sorumluluğu önemli bir değer olarak algıladıklarını göstermektedir (Scales & Blyth, 1997; Melchior, 1999). Kendilerini sosyal yönden daha yeterli gören bu öğrencilerin hizmet ederek öğrenmeye katılmayan öğrencilerden daha empatik oldukları gözlemlenmiştir (Morgan & Streb, 1999; O’Bannon, 1999). Aynı zamanda araştırmacılar bu öğrencilerin, hizmet ederek öğrenme sürecine katılmayan akranlarına göre öz saygı ve öz yeterlik algılarında daha büyük artışlar rapor etmişlerdir (Shaffer, 1993)”.

Bunlara ek olarak okullarda yapılan okul sosyal hizmet uygulamalarının araştırma sonuçlarında öğrencilerin toplumsal duyarlılık, farkındalık ve sorumluluk kazandırdığı görülmektedir (Alptekin, Erdoğan, Akbaba, Eroğlu, Yeğin, 2019, s. 102; Yeşilkayalı & Meydan, 2017). Sağlık’ın (2021) yapmış olduğu “Ortaöğretimde Okul Sosyal Hizmetinin Gerekliliğine Dair Yönetici, Öğretmen ve Rehber Öğretmenlerin Görüşlerinin İncelenmesi: Karma Desen Araştırması” adlı doktora tezi, eğitimin kalitesinin yükseltilmesini ve ortaöğretim kuşağının akademik ve psikososyal verimliliğini sağlayacak okul sosyal hizmetinin gerekliliğini Yalova örneğinde gerekçeleri ile birlikte ortaya koyarak, ortaöğretimde okul sosyal hizmet uygulamalarına işaret etmesi bakımından önemlidir.

Ayrıca literatürde üniversitelerdeki topluma hizmet uygulamalarının aday öğretmenlerin “liderlik özelliklerinin gelişmesini destekleyerek sosyalleşmelerinde etkili olduğu” (Gürol & Özercan, 2010) elde edilen bulgular arasındadır. Literatüre bakıldığında araştırmanın sonucu ile benzer sonuçların olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre;

- Okul sosyal hizmet programı uygulanan öğrencilerin topluma karşı duyarlılıklarının olumlu yönde geliştiği söylenebilir.
- Okul sosyal hizmet programı uygulanan öğrencilere ders kapsamında yapılan faaliyetlerin sosyal sorumluluklarının olumlu yönde geliştiği söylenebilir.
- Okul sosyal hizmet programı uygulanan öğrencilere ders kapsamında yapılan faaliyetlerle öğrencilerin sivil toplum kuruluşları hakkında bilgi sahibi olduğu söylenebilir.

- Okul sosyal hizmet programı uygulanan öğrencilere ders kapsamında yapılan faaliyetlerin sosyal sorumluluklarının olumlu yönde geliştiği söylenebilir.
- Okul sosyal hizmet programı uygulanan öğrencilere ders kapsamında yapılan faaliyetleri benimsedikleri ve olumlu sonuç çıkardıkları söylenebilir.
- Okul sosyal hizmet programı uygulanan öğrencilerin huzurevi, yaşlı bakım evleri, sevgi evleri ve rehabilitasyon merkezi ziyaretlerinin öğrencilerde farkındalık kazandırdığı söylenebilir.
- Okul sosyal hizmet programı uygulanan öğrencilerin yaşamlarında ileriye dönük uygulamasını tam olarak öğrenemedikleri söylenebilir.
- Okul sosyal hizmet programı uygulanan öğrencilerin toplumdaki sorunlara veya sosyal olaylara karşı bilgi sahibi olduğu söylenebilir.
- Okul sosyal hizmet programı kapsamında gerçekleştirilmiş olan seminer ile etkinliklerin öğrencilere katkı sağladıkları söylenebilir.
- Okul sosyal hizmet programı uygulanan öğrencilerin faaliyetlere katılmaları öğrencilerin özelleştiri yapmalarına katkı sağladığı söylenebilir.
- Okul sosyal hizmet programı uygulanan öğrenciler hakkında, programın amacının ve içeriğinin kavrandığı ve programın önemi hakkında bilgi sahibi olunduğu söylenebilir.
- Okul sosyal hizmet programı uygulanan öğrencilerin davranışlarında özgüven ve sosyal becerileri kazanması boyutunda oldukça etkili sonuç verdiği söylenebilir.
- Okul sosyal hizmet programı uygulanan öğrencilerin katıldığı faaliyetlerde iletişim gücünün artışı ve kendini ifade etme becerisinin güçlendiği söylenebilir.
- Okul sosyal hizmet programı uygulanan öğrencilerin faaliyetlerde yer almasının kendilerinde özgüven yüksekliğine sebep olduğu söylenebilir.
- Okul sosyal hizmet programının müfredatta yer almasının gerektiği yönünde görüş bildirdikleri söylenebilir.

Yapılmış olan bu çalışmada sosyal sorumluluk bilincinin, etkili iletişim ve liderlik becerilerinin geliştirilebileceği hakkında önemli ipuçları sunmaktadır. Alanyazında birçok araştırmacı sorumluluk bilincinin verilecek olan eğitimlerle, program ve projelerle ortaya çıktığını ifade etmektedir. Bu durumda araştırmanın sonuçları ile benzer araştırma sonuçlarının örtüştüğü söylenebilir.

Kazanım değerlendirme boyutunda elde edilen bulgulara göre genel olarak program sonucunda amaç ve içerik doğrultusunda istenilen kazanımların elde edildiği görülmüştür. Bu bağlamda uygulanan programın, öğrencilerde buna benzer birçok kazanım geliştirdiğini söyleyebiliriz.

Tüm bu bulgular göstermektedir ki; “Okul Sosyal Hizmet Programının” öğrencilerin eğitim-öğretim faaliyetlerinde işe koşulabilecek etkili bir yaklaşımdır. Aynı zamanda sosyal hizmet uygulamalarının geliştirilecek program ve projelerle okulöncesinden üniversiteye kadar uygulanması gerekmektedir. Bu uygulamalar öğrencilerin kendilerine gerçekleştirmesine ve sosyalleşmesine yardımcı olacaktır. Tüm faaliyetler okul ve toplum arasında bağ kurma imkânı oluşturacaktır.

Sonuç olarak, öğrencilerin sosyal sorumluluk bilinci, toplumsal farkındalık ve duyarlılık, etkili iletişim kurma ve liderlik becerileri desteklendiğinde öğretilebilir ve geliştirilebilir olduğunu ve Okul Sosyal Hizmet Programının benzer toplum hizmeti uygulamaları ve projelerle öğrencilere sosyal duyarlılık kazandırabileceği konusunda ilgili literatüre katkı sağlamaktadır.

Öneriler

- Okul Sosyal Hizmet Programı, okulöncesinden üniversiteye kadar tüm eğitim kurumlarında uygulanabilir.
- Sosyal Hizmet Kuruluşları, kulüpler ve STK'lar ile her ay sosyal sorumluluk projeleri yapmak üzere faaliyetler konulabilir.
- Okul Sosyal Hizmet Programı felsefesi gereği erken yaşlarda başlatılırsa, öğrenciler sorumluluk bilincini içselleştirebilir.
- Okul Sosyal Hizmet Programı tamamlanmasından sonra öğrenciler sosyal sorumluluk projelerine yönlendirilebilir.

Kaynakça

- Alptekin, K., Erdoğan, B., Akbaba, O. Eroğlu, Z. & Yeğin, K. (2019). *Okul sosyal hizmeti uygulaması*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Çelikten, M., Şanal, M. & Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 207-237.
- Donahue, D. (1999). Service-Learning for preservice teachers: ethical dilemmas for practice. *Teaching and Teacher Education*, 15, 685-695.
- Eğitim Bilimleri Bakış Açısıyla Eğitim Fakülteleri ve Topluma Hizmet İşlevi Çalıştayı (2006). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Yayın No: 200.
- Erikson, J., & Anderson, J. (1997). *Learning with community: concepts and models for service-learning in teacher education*. American Association for Higher Education.
- Güngör, S. (2017). Kurumsal sosyal sorumluluğun Türkiye'deki iletişim fakültelerinin müfredatında bir ders olarak analizi: başkent üniversitesi vaka çalışması. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 4(11), 119-140.
- Gürol, A. & Özercan, M. G. (2010). Topluma hizmet uygulaması dersinin uygulanmasına ilişkin görüşlerin belirlenmesi. 9. *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu içinde* (539-544). Elazığ.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayıncılık.
- Lambert, L. (2003). Leadership redefined: an evocative context for teacher leadership. *School Leadership & Management*, 23(4), 421-430.
- Lin, C. Y., Wu, S. W., Wu, S. F., Pan, B. S., & Liao, H. C. (2014). Effects of service- learning in a university in Taiwan. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 116, 902-906.
- M.E.B. (2019). İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği. https://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_09/25145204_SOSYAL_ETKYNLYKLE_R_YON.pdf (Erişim Tarihi: 01.04.2021).
- Melchior, A. (1999). *Summary report: National evaluation of learn and serve America*. waltham, MA: Center for Human Resources, Brandeis University.
- Mitchell, S. (1998). Attachment Theory and the psychoanalytic tradition: reflections on human relationality british. *Journal of Psychotherapy*, 15(2), 177-193.
- Morgan, W., & Streb, M. (1999). *How quality service-learning develops civic values*. Bloomington: IN Indiana University.

- Musolf, G.R. (2001). "John Dewey's social psychology and neo pragmatism theoretical foundations of human agency and social reconstruction", *The Social Science Journal*, 38, 277-295.
- O'Bannon, F. (1999). Service-learning benefits our schools. *State Education Leader*, 17, 3.
- Owen, H., Hodgson, V. & Gazzard, N. (2011). *Etkin liderlik için eksiksiz ve pratik bir kılavuz (çev. Münevver Çelik)*. İstanbul: Optimist Yayın Dağıtım.
- Özdemir, S. M., & Tokcan, H. (2010). Topluma Hizmet Uygulamaları Dersinin öğretmen adaylarının görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 41-61.
- Sağlık, S. (2021a). *Ortaöğretimde okul sosyal hizmetinin gerekliliğine dair yönetici, öğretmen ve rehber öğretmenlerin görüşlerinin incelenmesi: Karma desen araştırması* [Doktora Tezi]. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sağlık, S. (2021b). Okul ortamında karşılaşılan problemlerin okul sosyal hizmeti ekseninde değerlendirilmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 10(2), 60-84.
- Sliwka, D. (2003). Organizational structure and innovative activity. *Economics of Governance*, 4(3), 187-214.
- Scales, P., & Blyth, D. (1997). *Effects of service-learning on youth: What we know and what we need to know?*. Generator, Winter, 6-9.
- Shaffer, B. (1993). *Service-Learning: An academic methodology*. Stanford University Department of Education. Cited in R.
- Sills, D. L. (1968). "Voluntary Associations: Sociological Aspects,". International Encyclopedia of the Social Sciences, 16. Ed. D. L. Sills. (362-379). Macmillan.
- Sönmez, Ö. F. (2010). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersine yönelik görüşlerinin kazanım boyutunda değerlendirilmesi. *Karadeniz Fen Bilimleri Dergisi*, 2(2), 53-72.
- United Nations. (1994). Teaching and Learning about Human Rights: A Manual for Schools of Social Work and the Social Work Profession, s.7. New York: Author.
- Yates, M. & Youniss, J. (1997). Community service and political identity development in adolescence. *Journal of Social Issues*, 54(3), 495-512.
- Yeşilkayalı, E. & Meydan, S. (2017). Bir ortaokul özelinde okul sosyal hizmeti ihtiyacının belirlenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(53), 206-221.
- Yıldırım A. & Şimşek H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (9. Baskı). Seçkin Yayıncılık.